

DAGENS FRÅGOR

Stockholm, 5 juli 1938.

Utrikeshandeln: Världsproduktionen av industrivaror, för vilken Nationernas förbund utarbetar en indexserie, visade en begynnande avmattning redan för omkring ett år sedan, några månader efter det att råvarumarknader och börser, i första hand i Förenta staterna, genom starka pris- och kursfall givit den första signalen till ett konjunkturomslag. Industriproduktionens volym beräknades då ligga 6—7 % över den nivå, som uppnåddes under det föregående högkonjunkturåret 1929. Under loppet av hösten 1937 passerades denna nivå, och för mars 1938 redovisades en siffra, som är 11—12 % lägre än 1929 års. Den internationella handeln synes ha nått sitt största omfång under sista kvartalet 1937. För första kvartalet i år uppskattas dess volym till omkring 12 % mindre än föregående kvartal och omkring 4 % mindre än första kvartalet i fjol. Siffrorna för handelsomsättningens totala värde visa i stort sett samma utveckling. Under de följande månaderna torde en fortsatt avmattning i den internationella handeln ha gjort sig gällande.

Den svenska utrikeshandeln har däremot först under maj månad visat mera påtagliga tecken till att minskas. Vid en jämförelse mellan första kvartalet i år och motsvarande tid för ett år sedan — någon annan jämförelse är med hänsyn till den svenska utrikeshandelns starkt säsongmässiga karaktär knappast möjlig — finner man att exportvärdet uppgick till 413 milj. kr. i år mot 352 milj. kr. i fjol och importvärdet till 479 milj. mot 436 milj. kr. Siffrorna för månaderna april och maj giva emellertid en annan bild: exporten var 315 mot 320 och importen 335 mot 384 milj. kr.

Det framgår tydligt av de anförda siffrorna, att den svenska utrikeshandeln hållit sig bättre uppe än den internationella handeln över huvud och att särskilt den svenska exporten hittills visat en betydligt större motståndskraft mot den allmänna konjunkturförsämringen än importen. Förklaringen härtill är att söka dels i vår utrikeshandels struktur, dels, och kanske framför allt vad importen beträffar, i vissa speciella förhållanden, som särskilt påverkat införseln av en del råvaror. Den starka prisstegring på råvarumarknaderna, som pågick under sista delen av 1936 och första delen av 1937, framkallade nämligen förskjutningar i industriens inköpsvanor beträffande råvaror. Dessa förskjutningar torde ha medfört en forcerad import av råvaror under den tid, då fruktan för en ytterligare prisstegring var allmänt utbredd, och den lagerökning, som i många fall blev en följd härav, kan ha bidragit till en senare minskning av importen. Men även bortsett från dylika förhållanden kan man vänta sig att importen reagerar relativt snabbt inför en konjunkturedgång, emedan den är sammansatt av en stor mängd varor av olika slag, vilkas användning sträcker sig till praktiskt taget hela det svenska

näringslivet. Storleken av importen torde därför i normala fall kunna betraktas som starkt beroende av den allmänna ekonomiska aktiviteten inom landet och som en förhållandevis god mätare på denna aktivitet. I det nuvarande läget bör man emellertid på grund av de nämnda förskjutningarna icke fästa för stort avseende vid de hittills föreliggande importsiffrorna.

Beträffande exporten torde det däremot vara möjligt att tydligare än beträffande importen urskilja vissa utvecklingstendenser, och det kan såväl på grund härav som framför allt på grund av exportens ojämförligt mycket större betydelse för det svenska näringslivet vara av intresse att söka gå litet längre än till de ovan anförda totalsiffrorna.

Om man granskar uppgifterna över Sveriges utförsel till olika länder under första kvartalet i år, finner man en del betydande förskjutningar i jämförelse med siffrorna ett år tidigare. Från första kvartalet i fjol till första kvartalet i år steg sålunda exporten till Tyskland från 57 till 79 milj. kr., d. v. s. med närmare 40 %, och till England från 77 till 104 milj. kr., d. v. s. med omkring 35 %. Samtidigt sjönk emellertid exporten till Förenta staterna från 33 till 27 milj. kr. eller med omkring 18 %, medan totalexporten ökades med omkring 17 %.¹ Vad först beträffar exportens storlek de anförda länderna emellan, förtjänar det framhållas, att Förenta staternas betydelse som köpare av svenska produkter är väsentligt större än vad de anförda siffrorna synas visa. Under hela år 1937 exporterades till Förenta staterna för 222 milj. kr., till England för 476 milj. kr. och till Tyskland för 310 milj. kr. Utförseln till Förenta staterna består emellertid till en förhållandevis mycket stor del av pappersmassa, för vilken skeppningarna under årets första kvartal vanligen äro föga omfattande.

För att förklara olikheten i utvecklingen av exporten till de tre nämnda länderna kan man till att börja med hänvisa till den olika styrka, med vilken konjunkturomslaget gjort sig gällande i dessa länder. Under första kvartalet i år var den industriella produktionens volym i Tyskland omkring 10 % större än, i England ungefär lika med och i Förenta staterna ungefär 30 % mindre än produktionen ett år tidigare. Ett dylikt förklaringsförsök torde ha ett visst berättigande vid en jämförelse mellan handeln med England och handeln med Förenta staterna. Större betydelse och större allmängiltighet såsom förklaringsgrund har dock en hänvisning till de strukturella olikheterna i Sveriges utförsel till länderna i fråga och till de växlande marknadsbetingelserna för våra viktigare exportvaror.

Av den totala utförseln till Tyskland, under första kvartalet i år uppgående till 79 milj. kr., representerades 39 milj. kr. eller omkring 50 % av mineraliska och fossila ämnen, d. v. s. huvudsakligen järn-

¹ Det förhållande, att sist anförda siffror avse försäljningsländer, medan vissa andra, här begagnade utförselsiffror avse förbrukningsländer, torde med det sätt, på vilket siffrorna i detta sammanhang användas, sakna betydelse.

malm, och 9 milj. kr., eller 11 %, av järn och stål samt arbeten därav. Exporten till England, 104 milj. kr., utgjordes av malm för 11 milj. kr., järn och stål för 14 milj. kr., trävaror för 15 milj. kr., massa och papper för 33 milj. kr. samt kött och smör för 15 milj. kr. Till Förenta staterna utfördes under samma tid totalt för 27 milj. kr., varav järn och stål för 4 milj. kr. eller 15 % samt pappersmassa och papper för 19 milj. kr. eller 70 % av hela utförseln.

Endast med ledning av de anförda uppgifterna torde man kunna anses berättigad att draga den slutsatsen, att upprätthållandet av exporten på våra viktigaste avsättningsländer för närvarande är i väsentlig utsträckning beroende av de förhållandevis goda marknadsbetingelserna för järnmalm, järn och stål samt arbeten av järn och stål. Härvid bör dock den viktiga reservationen göras, att exporten av massa och papper, som utgör den betydelsefullaste delen av vår totala utförsel, i speciellt hög grad är utsatt för ogynnsamma påverkningar av den relativt starka avmattningen i den ekonomiska aktiviteten i Förenta staterna. Belysande för sistnämnda förhållande är, att exporten av massa och papper till England från första kvartalet 1937 till samma kvartal 1938 steg från 23 till 33 milj. kr., medan exporten av dessa varor till Förenta staterna minskades från 22 till 19 milj. kr.

Skillnaden i utvecklingen av exporten mellan malm- och järngrupperna och trä- och massagrupperna framträder tydligt i kvantitets-siffrorna för de fem månaderna januari till maj i år, jämförda med motsvarande siffror för samma månader föregående år. Några exempel må anföras. Järnmalm: 5,6 milj. ton i år mot 4,9 milj. ton i fjol. Tackjärn: 37 mot 35 tusen ton. Trävaror: 143 mot 148 tusen standards. Sulfitmassa: 375 mot 450 tusen ton. Sulfatmassa: 219 mot 299 milj. ton. Även värdesiffrorna tala sitt tydliga språk. För malmgruppen föreligger en exportökning under de fem första månaderna i år i jämförelse med ett år tidigare från 75 till 112 milj. kr. och för järn- och stålgruppen från 119 till 133 milj. kr. Samtidigt var värdet av utförseln av trävaror praktiskt taget konstant, ungefär 50 milj. kr., medan massa- och pappersgruppens exportvärde minskades från 196 till 183 milj. kr.

Vad som framför allt bidragit till att vidmakthålla det goda marknadsläget för malm och järn är givetvis den omfattande rustningsverksamheten i världen. Trävaruexporten, vilken i stor utsträckning går till England — år 1937 hamnade drygt hälften av vår utförsel av trävaror i detta land —, har erhållit ett visst stöd av den engelska byggnadsverksamhetens relativt gynnsamma utveckling under innevarande år. För massa däremot ha inga speciella faktorer uppträtt för att mildra det allmänna konjunkturuomslagets verkningar. Sedan den kraftiga prisstegringen under fjolåret avstannat, lämnades marknaden i ett mycket ömtåligt läge. Lagren voro stora, och köparna hade under knapphetspsykosens dagar försäkrat sig om betydande kontrakt för leverans under 1933 och även i viss utsträckning under 1939. När läget efter hand klarnade och omslaget kom, blevo köparna

Dagens frågor

framför allt angelägna om att befria sig från de ingångna förpliktelserna. För närvarande kännetecknas läget på pappersmassemarknaden framför allt av att köparna teckna nya kontrakt för senare leverans till reducerade priser mot att säljarna revidera de bestående kontrakten, ofta såväl beträffande kvantiteter som priser. Dessutom inskränka producenterna i allmänhet framställningen av massa. Sulfitfabrikanterna, som äro förenade i en internationell organisation, ha sålunda beslutat att från den 1 april tillämpa en produktionsinskränkning på 20 %. Även läget på pappersmarknaden är sådant, att tillverkarna överenskommit om produktionsinskränkningar med 65 % för kraftpapper samt med 50 % för sulfitpapper och smörpapper.

Den svenska exporten spelar en mycket betydelsefull roll för gestaltningen av konjunkturläget i Sverige. Det kan visserligen råda delade meningar om i hur stor utsträckning den gynnsamma konjunkturutvecklingen 1933—37 är att återföra på de goda avsättningsmöjligheterna för svenska produkter på de utländska marknaderna, och till vilken grad den framkallats av andra faktorer. Men det förnekas knappast av någon, att exportens utveckling är en av de viktigaste strategiska faktorerna i konjunkturykeln. Alldeles speciellt i den nuvarande situationen, då de goda tiderna inom landet hotas av vikande konjunkturer utomlands, blir exportutvecklingen av central betydelse för det inhemska ekonomiska läget. Det är nämligen huvudsakligen via exporten, som de försämrade konjunkturerna utomlands kunna väntas påverka det svenska näringslivet, och det är i siffrorna över exportvärde och exportvolym, som man har att söka och, som ovan visats, även finner de första tecknen på att en spridning av den internationella konjunkturförsämringen till vårt land börjar göra sig gällande.

Hur kan man nu vänta sig att exportutvecklingen kommer att förlopa under den närmaste framtiden? Svaret på denna fråga blir tydligen i hög grad beroende på vad man anser om konjunkturutvecklingens framtida förlopp i våra stora avsättningsländer. Skulle konjunkturkurvan i Förenta staterna inom kort åter börja röra sig i stigande riktning, vore det rimligt att vänta sig en allmän återhämtning även i den övriga delen av världen, och i så fall skulle sannolikt den svenska exporten snabbt övervinna det hittills inträffade bakslaget. Dock får man ej glömma, att marknaderna för våra exportvaror äro utsatta för vissa risker även om näringslivet i stort sett skulle blomstra runt om i världen. Det är t. ex. tänkbart, att en eventuell internationell återhämtning kommer till stånd på grund av eller i samband med en allmän politisk avspänning. Om en dylik avspänning åtföljes av inskränkningar i rustningarna, kunna järnets och malmens speciellt goda avsättningsbetingelser försämrast. Detta torde dock ej vara ett allvarligt »hot» mot vår järn- och malmproduktion, då i så fall ett ökat behov inom de av krigsmaterialtillverkningen oberoende industrigrenarna troligen skulle komma att i stor utsträckning kompensera den minskade avsättningen för rustningsändamål. För massa- och pappersexporten torde däremot vissa risker

av annan art föreligga. För det första är tekniken på cellulosaindustriernas område stadd på snabb frammarsch, och i pressen dyka ständigt notiser upp, som tala om framgångsrika försök med att begagna andra råvaror än trä för cellulosaframställningen. Även om dylika rykten i allmänhet äro betydligt överdrivna, kunna säkerligen nyuppfunna metoder på detta område komma att få omfattande konsekvenser för den svenska träförädlingsindustrin. För det andra ha stora utbyggnadsarbeten inom dessa industrigrenar under de sista åren planerats och delvis även påbörjats och fullföljts, särskilt i Förenta staterna beträffande sulfat- och i Kanada och Finland beträffande sulfitindustrin. Detta kan i framtiden medföra en ökad konkurrens på världsmarknaden för pappersmassa. För det tredje slutligen har, särskilt efter den stora prisstegringsperioden 1937, en strävan gjort sig gällande hos de stora utländska pappersproducenterna att göra sig oberoende av inköp av råvaror genom att själva förvärva kontroll över omfattande råvarutillgångar.

Om å andra sidan konjunkturavmattningen i världen skulle fortsätta ännu en tid, finnes det skäl att vänta sig en skärpt nedgång i den svenska exporten. Det förefaller troligt, att under sådana omständigheter minskningen av vår export skulle bliva förhållandevis kraftigare än inskränkningen av importen, och att alltså utvecklingen skulle bliva motsatt den, som hittills kunnat iakttagas. Anledningen härtill är för exportens del främst dess karaktär av att vara bunden för en viss period framåt i tiden, vilket hindrar den att reagera omedelbart inför ett försämrat läge utomlands. För importens del åter torde man kunna vänta sig, att statsåtgärder till stöd för en vikande inhemsk konjunktur, bankernas, industriens och enskildas förhållandevis konsoliderade ställning och goda tillgång på reserver och landets starka valutaposition komma att bidra till det inhemska konjunkturläget upprätthållande och därför även till ett bibehållande av en relativt stor importvolym.

“Sveriges nya storhetstid.” Under denna famösa rubrik har en dansk litteraturhistoriker och journalist, Dr phil. Hakon Stangerup, i det konservativa huvudstadsbladet *Nationaltidende* inlett en serie på fyra artiklar »om det rika, kungajubilerande och försvarsberedda Sverige och dess intresse för ett kulturellt samarbete med Danmark». Det är med andra ord helt enkelt frågan om ett dagsaktuellt och reverenter sagt något banalt Sverigereportage.

De tre senare artiklarna ha i detta sammanhang ganska liten betydelse. De innehålla i intervjuform tämligen andefattiga kulturkåserier. Den första är emellertid i hög grad anmärkningsvärd, även för den som på senare år vant sig vid att i skrift, tal och samtal från danskt håll ta del av mycket älskvärdt — och törhända en aning avundsamt — smicker om Sverige och allt svenskt. Men det första av dessa inlägg är något noch nie dagewesenes. Efter att omsorgsfullt ha genomläst det utan ens mellan raderna finna skynten av den ironi, man efter det första anslaget måst betrakta som ofrån-

komlig, kan man näppeligen uppleta någon annan förklaring än att detta opus är lavet på svenska motiv, men egentligen utgör ett mer eller mindre medvetet inrikespolitiskt inlägg; en filippik emot den nuvarande regimen i Danmark.

I Sverige är nämligen allt ljust och lyckligt. Mot denna strålande bakgrund är det tydligen meningen att det oeniga, försvarslösa, fattiga och isolerade lilla Danmark skall klarare iakttagas av tidningens eventuellt förvånade läsare.

Artikelförfattaren utgår från C. J. L. Almquists för jämnt 100 år sedan utgivna, ofta omtalade och citerade skrift *Svenska fattigdomens betydelse*, men blott för att påpeka, hur fullkomligt osann och oriktig den numera är. Sverige är ett till den grad rikt land, säger dr Stangerup, att om en svensk diktare i dessa dagar ville vara lika ärlig mot sin tid, som Almquist var mot sin, så skulle han skriva om den *Svenska rikedomens betydelse*. »Och han skulle då», heter det, »otvivelaktigt börja sålunda: Een eneste Ting, og det for saa vidt en stor Ting, er Svenskerne alene af alle Folk i Europa blevet bestemt til: det er til Rigdom...»

Bevisningen för detta påstående lyder till en början som följer:

»Det røber sig paa alle Omraader i Sverige i Dag. Svenskerne tjener mange Penge. Det er et vældigt Sus over deres Forretningsliv. Højkonjunktur over hele Linien. Malmtogene ruller i en ustandselig Strøm mod de norske Indskibningshavne(!). Som en Kæmpeslange bugter de sig gennem Landskabet. Sveriges Naturrigdomme fører de bort. Guld og Velstand fører de med sig hjem igen.

Og Guldstrømmen breder sig over Handelsliv og Forlystelseliv. De stockholmske Varehuse glimter og straalere af pragtfulde Kjoler, Tøjer, Diamanter. Et Udvalg af al Verdens skønne og fristende Ting bydes frem. Der er ikke noget, som hedder Valutacentral. Alt kan man faa at købe, og alt er der faktisk Efterspørgsel efter. Champagne, som i Danmark snart er en saga blott, er i Stockholm ikke nogen særlig usædvanlig Drik. Der drikkes Champagne, overalt paa de store Restauranter, og der drikkes meget Champagne, for alle Restauranter er fulde, og alle Mennesker er glade og har Penge paa Lommen.»

Övriga belägg äro (i flera av ordets betydelser) ytliga turistintryck från gator, biografier och krogar i Kungl. huvudstaden. Härtill måste också rimligtvis läggas meddelanden av dåliga eller missförstådda rådgivare. I varje fall det besynnerliga påståendet, att vi svenskar gå omkring och kalla den just nu innevarande tiden för Sveriges nya storhetstid; precis som men nu på bättre grunder än den förra högkonjunkturen, Kreugerepoken.

Efter dessa grova överdrifter är man tämligen blaserad och reagerar måhända ej mycket emot fortsättningens åtskilligt riktigare, men ofta blott halvsanna eller halvt förstådda påståenden. Författarens tes är, att Sverige för närvarande företer bilden av ett enigt land. Denna nationella enhet och samling visar sig på tre områden: gentemot den gamle konungen och hans hus, i fråga om försvaret

och slutligen beträffande »Norden som fäderneslandets större begrepp».

Enigheten gentemot monarkin belyses, delvis mera träffande än taktfullt, med veckotidningsjournalistikens och förty publikens sysslande med de kungliga och deras angelägenheter — vilka sägas intressera de breda lagren lika mycket som tippningen! Dock skall erkännas, att även mera reella skäl åtminstone framskynta.

I fråga om försvaret har riksdagens och de politiska kretsarnas nyss manifesterade enighet i artikelförfattarens framställning fått rent av heroiska proportioner. Ganska världsfrämmande äro även hans uttalanden om »det nordiska Sverige». »Sveriges nationalmedvetande är ett nordiskt nationalmedvetande». Man må vrida och vända på denna sats hur man vill: man kan med lika berättigande säga, att den är sann och falsk. Att Sveriges intresse för grannländerna och, som författaren naturligtvis framhåller, särskilt för Danmark, stegrats under de senaste tio åren kan vara möjligt — men man kan också rätt väl hävda, att det, i förhållande till den organiserade internordiska propagandan, som nu bedrivits i c:a 20 års tid, tyvärr icke är så stort som det borde och kanske kunde vara.

Påpekas bör, att något egentligt stöd för författarens påstående om det tillväxande nordiska medvetandet svårligen kan pressas fram ur de ovannämnda intervjuerna. De tre åtsporda personerna, teaterchefen fru Pauline Brunius, radions »kulturchef» skalden Hjalmar Gullberg och direktör Olof Andersson i Svensk filmindustri ha tydligen behandlats medelst frågor av typen: Tycker Ni inte att...?, Skulle Ni inte vilja bidra till...?, etc., men även av dr Stangerups text framgår, att de i sina så tillkomna uttalanden om det svensk-danska kulturutbytet resp. -samarbetet förstått att rätt väl balansera mellan artighetens och sanningens krav.

Att det ömsesidiga intresset de nordiska länderna emellan tillväxer är ett praktiskt taget oomstritt önskemål. För att det skall realiseras fordras emellertid ömsesidig kännedom. Säkerligen delar författaren till artikeln om »Sveriges nya storhetstid» denna uppfattning. Men beklagligen har han inte bidragit till spridandet av en riktig kunskap om Sverige i sitt fädernesland. Tvärtom. Och man kan utan något övermått av fantasi föreställa sig, att »upplysning» av det slag, som här påtalats, faktiskt är eller mycket snart kan bli direkt skadlig. Ty den uppväcker snarare avund än vänskap.

Landsbygdens avfolkning. Befolkningskommissionen har vid sidan av sina enormt många förslag — som ofta frammanat kritik och, i den mån de hittills konseljbehandlats, av regeringen handlagts med akttningsfull retuschering — även samlat sig till några principiella betänkanden av programmatisk karaktär. Ett av dessa behandlar det nästan eviga och — av Karl Hildebrands negerskildringar i boken »Afrika» att döma — universella problemet om »urbanismen».

Vid handläggningen av landsbygdsbetänkandet ha deltagit samtliga kommissionens medlemmar jämte riksdagsmännen Martin Skoglund

och Jones E. Andersson i Ovanmyra — den av årets Amerikafeber även gripne hr Myrdal har dock varit frånvarande och företräder måhända något avvikande synpunkter, så framt man får rätta sig efter hans senaste bok »Jordbrukspolitiken under omläggning». Av de båda extra delegerade har hr Andersson, vilken även försökt sig på skaldekonst, sedan länge gjort sig känd som en jordbruksromantiker av fullblod, medan hr Skoglund — såsom Svensk Tidskrifts läsare erinra sig från dennes artikel om »Landsbygdens nya ansikte» i vår förra årgång — från början tillägnat sig en mera pessimistisk eller realistisk syn på jordbrukets framtid ur synpunkten av dess förmåga att kunna bevara landsbygdsbefolkningen vid torvan. Den som genomläser det avlämnade betänkandet skall snart finna, att hr Skoglund ej gått lottlös från kommittéarbetet. Den mera realistiska synen har kommittén gjort till sin. Man skulle kunna säga, att generaldirektör Wohlin, som visserligen aldrig ensidigt betraktat dragkampen mellan industri och jordbruk men ändock gjort jordbruket till sitt stora patos, såväl som den lyriske Dalarepresentanten »skrivit bort» en god del av sin gamla jordbruksromantik.

Det är främst fyra motiv, som föranlett kommissionen att resolvera att en fortsatt avgång av arbetskraft från jordbruket under den närmaste framtiden är att emotse. 1) Jordbrukets rationalisering måste fullföljas för att bereda jordbrukarna och jordbruksanställda en med andra näringar någotsånär jämbördig levnadsstandard, något som måste leda till minskning av arbetskraftsbehovet. 2) Under det närmaste decenniet kommer inom jordbruksbefolkningen de arbetsföra åldrarna att stegras över nuvarande antal med över hundra tusen människor, och detta »överskott» synes hänvisat till att söka sin utkomst utanför modernäringen. 3) Vissa otillräckliga småbruk torde, icke minst med hänsyn till hustrurnas tunga arbetsförhållanden, oundvikligen komma att nedläggas eller sammanslås. 4) Under nuvarande internationella marknadsförhållanden kan man självfallet knappast föreställa sig en utvidgning av jordbruksproduktionen, baserad på utförsel från den redan i stort sett mättade hemmamarknaden.

Även om kommissionen ej kan ställa några tvärsäkra prognoser angående industrins, hantverkets och andra s. k. stadsmannanäringars möjligheter att i samma takt som hittills upptaga den inom jordbruket ledigblivna arbetskraften, måste dess konklusion bli, att flykten från jordbruket under det närvarande decenniet ej torde upphöra. Kommissionen gör ej detta konstaterande med lätt hjärta: den måste peka på risken för nativiteten, som ju är högst på landsbygden, den erinrar om industribefolkningens otrygghet vid kriser och den anser det »mindre lyckligt, att alltför många unga människor lämna det i så många avseenden sunda arbetet i jorden och livet på landet, ett arbete som — — — dock i högre grad än de flesta andra yrkesarbeten är ägnat att främja de uppväxande generationernas fysiska och psykiska hälsa».

Det har sagts till kritik av kommissionens betänkande, att det ej

innehåller något nytt. Detta är nog i och för sig en sanning med modifikation, eftersom veterligen någon aktuell demografisk utredning angående landsbygden och jordbruket ej företagits. Det väsentliga är dock icke nyhetsgraden hos kommissionens slutsatser — i vår hetsade tid kan det snarast vara en förtjänst att icke alla kommittéarbeten utmytna i »nyheter». Det viktiga är att en säkrare grund lagts för bedömandet av befolkningsförhållandena inom jordbruket och att representanter för olika åskådningar och intressen fått en gemensam grund härför. Och hittills ha uppfattningarna om jordbrukets framtid icke varit samstämmiga, varför den vunna principiella enigheten måste betecknas som ett för den fortsatta diskussionen betydelsefullt steg.

Å andra sidan ha kommitténs ledamöter — från högern till socialdemokraterna, från teoretikerna till praktikerna — i sitt distingerande mellan »flykten från jordbruket» och »landsbygdens avfolkning» ganska oreserverat uttalat sig för en positiv landsbygdspolitik, syftande till att förhindra fortsatt växt av städerna och att i stället i görligaste mån söka främja uppkomsten av ett substituerande produktivt liv på landsbygden. Det måste nog, vid närmare beseende, räknas kommissionen till förtjänst att den begränsat sin uppgift till att skissera målet; nästan varje aktuellt samhällsspörsmål av direkt eller indirekt betydelse för jordbruket ligger f. n. under utredning, och kommissionen skulle ha förvandlat sig till en allmän beredning, om den skulle ha tilltrött sig kompetensen att anvisa lösningar i alla de praktiska, tekniska och ekonomiska spørsmål, som härvid anmäla sig. Sannolikt komma meningarna i fortsättningen att bryta sig, när man vill ha ett konkret svar på den positiva landsbygdspolitikens »Vad är det?» Men det är svårt att tänka sig, hur det överhuvud taget skall bli möjligt att uppehålla landsbygdskommunernas sociala och kulturella standard, om dessa skulle gå mot en fortsatt länsning av folk och utarmning av skattekraft. Få samhällsproblem ha på lång sikt en större vikt än att hindra rubbningen av nödig balans mellan land och stad. De moderna kommunikationerna ha öppnat förut oanade möjligheter att åstadkomma en »dispersion» av näringslivet, varför landsbygdsproblemet måhända kan lösas icke genom en uttömning av utan genom en strukturförändring på landsbygden. Mycket vore redan vunnet, om statsmakterna när nya frågor komma före städse hade landsbygdens problem för ögonen och konsekvent handlade i syfte att undvika att befordra en icke nödtvungen fortsatt urbanisering. Denna ständiga påminnelse har hittills ej givits, kanske därför att landsbygdsproblemet tidigare officiellt icke varit något problem eller i vart fall icke något klart siktat.

Det svenska kon- I juli 1937 igångsattes det svenska konjunkturin-
junkturinstitutet. stitutets verksamhet, under ledning av general-
direktör Herman Eriksson såsom ordförande och statssekreterare Dag
Hammarskjöld som jourhavande ledamot av institutets nämnd. Det
hittills synliga resultatet härav är två konjunkturrapporter, Kon-

junkturläget hösten 1937, som utkom i början av innevarande år, och Konjunkturläget våren 1938, som publicerats i dagarna. Båda dessa rapporter ha utarbetats av docenten Erik Lundberg, som är knuten till konjunkturinstitutet såsom sakkunnig. Den första rapporten har närmast karaktären av en engångsundersökning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige sedan 1929, medan den senare ägnar särskild uppmärksamhet åt konjunkturläget i de för det svenska näringslivet viktigaste främmande länderna, Förenta staterna, England och Frankrike. Dessutom innehåller den sista rapporten givetvis en analys av den senare tidens svenska utveckling.

Konjunkturinstitutets båda rapporter giva en fyllig och på ett omfattande observationsmaterial stödd översikt av de sista årens ekonomiska historia i Sverige, speciellt det konjunkturrella uppsvingskedet 1933—37. Framställningen vilar på vissa allmänt erkända konjunkturteoretiska principer, vilka särskilt avse att visa upp, vilka krafter som böra betraktas som de framför andra ledande i uppsvinget. För Sveriges del blir det i första hand exporten och den inhemska investeringsverksamheten, särskilt byggnadsverksamheten, som komma att framstå såsom de strategiska faktorerna i konjunkturförloppet. Kring dessa grupperas övriga ekonomiska faktorer genom de ömsidiga beroendeförhållanden, som härska mellan samtliga element i näringslivet. I det schema, som sålunda utarbetats och efter vilket institutets konjunkturanalys är lagd, intaga vid sidan av exporten och investeringsverksamheten sådana faktorer som produktionsvolym, sysselsättning, pris, inkomster import, betalningsbalans, sparande och kredit en viktig plats.

Institutet tager mycket bestämt avstånd från tanken att dess undersökningar skulle mynna ut i någon bestämd prognos. I detta avseende är dess ståndpunkt starkt avvikande från den, som intogs av flertalet av de kontinentala och framför allt de amerikanska konjunkturinstituten, då dessa startades. Det bekanta Harvard-institutet i Förenta staterna syftade sålunda med sina statistiska undersökningar direkt till en förutsägelse av det ekonomiska skeendet, baserad på rent formella synpunkter beträffande vissa ekonomiska tidsseriernas förlopp. Även det tyska konjunkturforskningsinstitutet framlade till en början mer eller mindre försiktigt formulerade prognoser. De av detta institut tillämpade metoderna voro emellertid mera differentierade och mindre formellt betonade än det amerikanska institutets, men utgångspunkten var och är den rent empiriska forskningen utan några medvetet teoretiska resonemang. Den konjunkturteoretiska sakkunskap, som finnes representerad inom det svenska konjunkturinstitutet och som sätter sin prägel på dess arbete, gör att institutets ställningstagande i prognosfrågan stödes av en omsorgsfullt avvägd, teoretisk genomarbetning av hela detta problem.

Enligt det betraktelsesätt, som anlägges av konjunkturrapporternas författare, medför ett pågående konjunkturuppsving en ständig minskning av stabiliteten i det ekonomiska läget. Detta beror väsentligen på att investeringsverksamheten ökas, samtidigt som ett bibe-

hållande av högkonjunkturen kräver en ständigt skärpt stegring av investeringarna. Någon absolut gräns för konjunkturuppgången nås aldrig, utan uppsvinget avbrytes av någon oväntad händelse, såsom ett i och för sig tillfälligt kursfall på börsen, orsakat t. ex. av vinsthemtagningar, eller en skärpning av den politiska situationen. Dylika chocker kunna utlösa ett konjunkturomslag, om uppsvinget fortgått så länge att det nått ett visst tillstånd av labilitet. I början av ett konjunkturuppsving fordras det en relativt kraftig störning för att framkalla ett omslag, men allt eftersom uppsvinget fortskrider, bliva de störningar, som kunna avbryta högkonjunkturen, mindre och mindre. Med en dylik uppfattning måste det betraktas som omöjligt att framlägga en bestämd konjunkturprognos. Vad en konjunkturanalys bör eftersträva, blir i stället att söka påvisa, hur långt uppsvinget gått, d. v. s. i vilken utsträckning labiliteten i det rådande läget kan antagas göra sig gällande, och vilka risker för utlösande händelser, som kunna tänkas föreligga på det ekonomiska området.

Konjunkturinstitutets uppgifter äro emellertid icke begränsade till de fortlöpande konjunkturundersökningarna. Enligt det arbetsprogram, som offentliggjordes i början av 1938, ägnar institutet även sin uppmärksamhet åt en bearbetning och komplettering av den tillgängliga ekonomiska statistiken. Sålunda pågå beräkningar rörande exportvolym, investeringsverksamhet, sysselsättning och utbetalda lönesummor inom vissa industrigrenar. En omfattande undersökning rörande importvolymen och importens sammansättning publicerades i den sista konjunkturrapporten. Vidare upplägges i anslutning till den vid Stockholms Högskolas Socialvetenskapliga Institut publicerade »National Income of Sweden 1861—1930» en fortgående undersökning över det totala värdet av konsumtionen och nationalinkomsten. Slutligen kan nämnas, att även andra verksamhetsområden efter hand kunna väntas tillkomma, närmast vissa strukturmässiga undersökningar av Sveriges näringsliv, samt att institutet har att verkställa sådana med dess övriga uppgifter sammanhängande, särskilda utredningar, som av Kungl. Maj:t uppdragas åt institutet.

Utlandstyskarnas organisation.¹ Att tillhöra det tyska folket är enligt nationalistisk uppfattning icke längre en formaljuridisk betingelse utan en blodsbinden och andlig. Om en tysk bor inom det tyska territoriet eller utanför detsamma spelar ingen roll för hans samhörighet med det tyska folkkomplexet. Det kan betraktas som tämligen symptomatiskt för de nya betraktelsesätten

¹ Inför den utredning angående utlandssvenskarnas ställning, som riksdagen på grundval av direktör Erik Nylanders motion enhälligt begärt, ha vi ansett det av intresse att ge en bild av den nya tyska utlandsorganisationen. Att denna i enstaka fall ansetts gå för långt i hävdandet på främmande territorium av de tyska intressena skall här blott nämnas utan att närmare dryftas.

Red. av Svensk Tidskrift.

att de tyska hallåmännen varje kväll avsluta radioutsändningarna med att önska alla tyskar *inom* och *utom* landets gränser en god natt.

Genom detta pregnanta betonande av tyskheten komma givetvis de utom riket boende tyskarna att i flera avseenden intaga en helt annan ställning än tidigare. Den strikta organisering av de tyska medborgarna, som efter nationalsocialismens genombrott ägde rum inom Tyskland, fick snart sin efterföljare i utlandet. Redan under nationalsocialismens genombrottsår i Tyskland hade små nationalsocialistiska grupper upprättats inom de tyska kolonierna utomlands. Detta skedde dock utan någon medverkan från hemlandet, och någon större fart blev det ej till en början på den nationalsocialistiska utlandsorganisationen, då utlandstyskarna i regel hade det tämligen välbeställt eller också förlorat den omedelbara kontakten med hemlandets problem. Den stora nationalsocialistiska frammarschen vid valet den 14 september 1930 kom för dem som en överraskning. Valsegern utnyttjades påpassligt av de nationalsocialistiska krafterna i utlandet och på hösten 1930 sammanträdde ledande nationalsocialistiska utlandstyskar i Hamburg för att behandla frågan om en utlandsorganisation. Detta möte resulterade i att nationalsocialistiska partiet i maj 1931 upprättade en särskild utlandsavdelning med säte i Hamburg. Denna avdelning handlade alla ärenden beträffande de nationalsocialistiska organisationerna utomlands. Det är givet att dessa organisationer på detta stadium hade en klar partipolitisk-propagandistisk tillspetsning och i första hand lade tonvikten vid att vinna nya medlemmar samt bekämpa övriga politiska partier och riktningar.

Under första tiden efter det nationalsocialistiska maktövertagandet i Tyskland kom utlandsorganisationen något i bakvatten. Det var en tid ifrågasatt, att den skulle slopas helt och hållet. Så blev emellertid icke fallet, utan högsta statsledningen beslöt i stället att ytterligare utbygga densamma. I oktober 1933 underställdes organisationen direkt Hitlers ställföreträdare Rudolf Hess, och till chef för densamma utsågs Ernst Bohle. Denne, som erhöll Gauleiters rang, påbörjade reorganisationsarbetet på bredaste basis och 1934 fick organisationen sitt slutgiltiga namn, »Auslandsorganisation der NSDAP».

Bohle är en relativt ung man, född 1903 i Bradford i England. Föräldrarna voro tyskar och fadern erhöll 1906 en professur vid universitetet i Kapstaden. Efter slutad skolgång i en engelsk skola därstädes for Bohle till Tyskland, där han studerade vid universitetet i Köln och vid Handelshögskolan i Berlin. Efter att ha avlagt handelsexamen anställdes han i en export- och importfirma i Rhenlandet. 1931 inträdde han i den nystartade utlandsorganisationen, där han på grund av sin ingående kännedom om tyskarnas ställning utomlands gjorde snabb karriär och snart nådde ledande poster.

Tidigare rådde det en viss dualism dels mellan utlandsorganisationen såsom partiinstans och de statliga organen, d. v. s. beskickningarna och konsulaten, dels mellan partimedlemmar — vilka ju

automatiskt voro anslutna till organisationen — och övriga tyskar i utlandet. Självklart blev en viss oklarhet följden härav. För att upphäva denna dualism utfärdades den 30 januari 1937 en förordning, enligt vilken utlandsorganisationen erhöll en statlig förankring. En speciell avdelning upprättades i Auswärtiges Amt för handhavandet av samtliga angelägenheter som berörde utlandstyskarna. Till chef för denna avdelning utsågs Bohle, som ju tillika var ledare för utlandsorganisationen. Härvid klarlades de befogenheter, som tillkommo de statliga instanserna respektive utlandsorganisationen. Utlandsorganisationen erhöll lejonparten av uppgifterna, detta icke minst med hänsyn till den propagandistiska verksamhet som bedrivs inom de tyska kolonierna i utlandet.

Vad menas med en utlandstysk? Den officiella definitionen, vilken väl får tagas i trängre bemärkelse, lyder sålunda: Utlandstyskar äro de tyska medborgare, vilka bo utanför rikets gränser, för såvitt de äro av tyskt blod och medvetna om sin tyskhet. Härigenom uteslutas tyska medborgare av främmande blod, t. ex. judar och sådana tyska medborgare, vilka väl äro arier, men på grund av sin politiska verksamhet icke betraktas som »medvetna om sin tyskhet», t. ex. emigrerade demokratiska politiker. Utlandsorganisationen befattar sig endast med tyska medborgare, som fylla anspråken i ovannämnda definition, men givetvis måste de statliga myndigheterna, d. v. s. beskickningarna o. s. v., befatta sig med frågor, som angå även andra tyska medborgare. Däremot har utlandsorganisationen ingenting att göra med folkkomplex, som fastän de äro av tyskt blod och medvetna om sin tyskhet icke äro tyska medborgare, t. ex. sudettyskarna.

Antalet utlandstyskar, som falla under utlandsorganisationens kompetens, uppskattas till mellan 2 och 3 miljoner; några exaktare siffror kunna ej erhållas, då konsulatsmatriklar icke förts. Dessutom tillkommer i organisatorisk, fast kanske mindre i reell, mening c:a 70,000 sjömän, som arbeta inom utrikessjöfarten.

Utlandsorganisationens mål kan i första hand sägas vara tyskhetens bevarande i utlandet samt genomförandet av de national-socialistiska tänkesätten i de tyska folkgrupperna därstädes. Redan 1931 utformades 10 ledsatser, efter vilka den utom riket boende national-socialistiske partimedlemmen skulle forma sin livsföring. Dessa ledsatser ha sedan januari 1937 utsträckts att gälla för samtliga utlandstyskar. De kunna betraktas som mycket belysande och vi citera några av desamma: 1) Lyd det lands lagar vars gäst Du är. 2) Politiken i det land Du gästas skall Du överlåta åt landets egna innevånare. Dig angår inte främmande lands inrikespolitik. Du skall icke på något sätt blanda Dig i densamma, icke ens genom privatdiskussioner. 3) Bekänn Dig alltid till Din tyskhet! 6) Hjälp alltid utan vidare Din tyske folkbroder om han råkat i oförskylld olycka. 8) Arbeta dagligen på att varje ärlig tysk skall inträda i vår rörelse. Övertyga honom om vår rörelses överlägsenhet och rättmätighet, om nödvändigheten av att vi segra på det att Tyskland må leva vidare! Kämpa med andliga vapen! 10) Anslut Dig till partimedlemmarna

på Din uppehållsort. Finnes därstädes någon partigrupp så bli en trogen och disciplinerad medarbetare till densamma. Stifta ingen split och tvedräkt utan försök att med alla krafter bilägga uppkomna tvistigheter.

I första hand äro — som ovan sagts — partimedlemmar anslutna, men då givetvis icke samtliga utlandstyskar äro partimedlemmar söker man på frivillighetens väg draga till sig även övriga tyskar. Vad blir följden om emellertid en utlandstysk vägrar att ansluta sig? Här uppställer sig givetvis frågan om det passiva tvånget. Härvid måste man först betona att säkerligen flertalet av de utomlands boende tyskarna anslutit sig till Hitler och nationalsocialismen. Vidare innebär det givetvis en avsevärd fördel för de utomlands boende tyskarna att sluta sig samman i en fast organisation, då härigenom åtskilliga förmåner kunna ernås, som säkerligen icke kunde vinnas på privat väg. Därest en person ändå skulle vägra att ansluta sig, kunna inga menliga konsekvenser följa, om han icke genom sitt handlande som tysk medborgare låter sådana saker komma sig till last, som enligt tyska strafflagen äro straffbara, t. ex. nedsättande yttrande om den nationalsocialistiska regimen och dess ledande män eller dylikt. Naturligtvis kan han i så fall endast ställas inför rätta, om han återvänder till Tyskland.

Det tyska riket är numer administrativt uppdelat i Gauer, vilket utgör ett slags länsindelning. Förvaltningstekniskt sett, i synnerhet med hänsyn till dess struktur, är även utlandsorganisationen en Gau. Den är organisatoriskt uppbyggd på samma sätt som de inlands-tyska gauerna, även om vissa avvikelser förekomma på grund av de speciella förhållanden, som råda utomlands och inom den tyska sjöfarten. I spetsen för organisationen står Gauleitern — i detta fall Bohle — och honom direkt underställd är »Ledningen för NSDAP:s utlandsorganisation», som utgör hela organisationens centralpunkt och har sitt huvudsäte i Berlin, Tiergartenstrasse 4. Denna centralförvaltning är i sin tur uppdelad i regionala avdelningar, vilka var och en ha sina särskilda geografiska områden att förvalta. Dessa äro: 1) för Nord- och Östeuropa, 2) för Västeuropa (utom Storbritanien och Irland), 3) för Sydösteuropa och Främre Asien, 4) för Italien, Schweiz och Ungern, 5) för Afrika, 6) för Nordamerika, 7) för Iberoamerika, 8) för Fjärran Östern, Australien, Storbritannien och Irland, 9) för en speciell avdelning för sjöfarten. Dessutom finnas specialavdelningar som t. ex. kvinnoavdelning, ungdomsavdelning, rättsavdelning, kulturavdelning, avdelning för hemvändande tyskar etc.

De utomlands bosatta tyskarna äro för varje land sammanslutna i en s. k. »Landesgrupp», som står under ledning av en »Landesgruppenleiter». Denne måste vara högt kvalificerad för sin post; han skall äga ingående kändedom om och förståelse för den mentalitet och de livsformer, som äro karakteristiska för det främmande landet, samt vara i besittning av »Führer»-egenskaper. »Landesgruppen» i sin tur uppdelas alltefter växlande behov i mindre

landskretsar, vilka stå under ledning av en kretsledare. Dessa administrativa enheter återigen bestå av ortsgupper, vilka i sin tur slutligen uppdelas i s. k. »Stützpunkten», vilka utgöra den minsta enheten. Sålunda grundmuras även i ett främmande land den tyska folkgemenskapen alltifrån den sammanslutning, som består ett par familjer emellan, ända till den tyska kolonin som helhet. Det ligger i öppen dag att härigenom skapas ett synnerligen effektivt instrument till iakttagande av de tyska intressena och till bevarande av den tyska andan, i enlighet med de krav, som den nationalsocialistiska regimen ställer på densamma.

Med denna fasta organisation som fundament kan det tyska utlandsorganisationen med intensitet och äkta tysk grundlighet gripa sig verket an att i praktiken realisera de ideella mål, som uppställts. Förutom spridandet av de nationalsocialistiska tänkesätten står drivandet av en intensiv social hjälpverksamhet i främsta rummet. Denna bedrivs efter mönster från hemlandet och experter, med flerårig erfarenhet från verksamheten därhemma, bistå vid upprättandet av de olika sociala institutionerna och föranstaltningarna. Av dessa kan i främsta rummet nämnas vinterhjälpsverket, som har vackra siffror att uppvisa; så t. ex. insamlades vintern 1935/1936 1,8 miljoner riksmark i kontanter. Vidare försäljning av märken och plaketter och s. k. Eintopfsonntag (enrättssöndag), d. v. s. att man vissa söndagar endast äter en billig rätt till middagsmålet för att låta överskottet av middagsutgiften gå till välgörenhet. Kvinnoorganisationerna lägga ned ett betydande arbete på hjälpverksamheten och 1936 skickades sammanlagt 880 fattiga utlandstyska mödrar till hemlandet för att där rekreera sig. Resorna ske gratis och detsamma gäller för de barn, som skickas till Tyskland för att där erhålla den nya tyska uppfostran och skolunderbyggnad, vilken den tyska statsledningen anser nödvändig för ungdomen, men som är svår att komma i åtnjutande av i utlandet på de platser, där de tyska kolonierna icke äro stora. Sammanlagt uppgår antalet till Tyskland hemskickade barn till över 10,000.

Särskild uppmärksamhet ägnas sjömansvården. 1936 infördes en ny lönetarifförordning samt särskilda lönetillägg för barnrika sjömansfamiljer. Vidare har man strävat efter att göra hamnlivet drägligare för den tyske sjömannen i främmande hamnar.

Med hänsyn till propagandan spelar liksom i hemlandet även bland utlandstyskarna pressen en mycket stor roll. Genom tidningar och tidskrifter strävar man efter att öka kontakten mellan utlandstyskarna. Upplagans storlek och utstyrseln variera allt efter råd och lägenhet; så har landskretsen Angola blott en kortfattad maskinskriven rundskrivelse, under det att de stora tyska kolonierna i Chile och Fjärran Östern hålla sig med tidningsdrakar, som i alla avseenden äro fullt »up to date», såsom t. ex. »Westküstenbeobachter» i Santiago samt »Ostasiatischer Beobachter», utgives i Schanghai.

Den inlandstyska samlingspunkten för utlandstyskarna är Stuttgart, vilken stad i augusti 1936 av Adolf Hitler utsågs till »Die

Stadt der Auslandsdeutschen». Man har nu därstädes ett särskilt utlandsinstitut, vilket intimt samarbetar med utlandsorganisationen. Och varje år samlas här tusentals tyskar från alla jordens länder till ett stort möte för att under några vackra sommardagar samfällt manifesteras sin tyskhet och hämta nya impulser för sitt arbete i fjärran land.

E. G.

Ungern i storpolitikens brännpunkt. Efter »Anschluss» fick Ungern gemensam gräns med Tyskland. Dess läge, såväl utrikes- som inrikespolitiskt, ändrades därigenom radikalt. Samtidigt aktualiserades de ungerska minoritetsproblemen i Tjeckoslovakiet. Ungern kom i den europeiska storpolitikens brännpunkt icke minst därigenom, att nya perspektiv öppnade sig för den tyska politiken mot Balkan via eller förbi Ungern. Liksom Schweiz efter »Anschluss» förlorat sin gamla ställning som förmedlare av transito och passagerare mellan axelns länder, som nu kunna dirigera sina förbindelser över Brenner, har Ungerns och andra Donaustaters geopolitiska omställning blivit ofrånkomlig. Symptomatiskt är att man i Belgrad skyndade sig att hälsa den nya grannen vid Donau välkommen.

Ungerns nya plats mellan Tyskland och Balkan har — det torde ej vara felaktigt att förmoda — angivit en ny politisk vindriktning i Ungern under Bela v. Imredys ledarskap. Ty utan tvivel tog man i Budapest ad notam Hitlers antydning i Rom, att de stater, som ställde sig hindrande i vägen för de två axelstaternas naturliga utveckling, hade att skylla sig själva. Vi skola i detta sammanhang inte spekulera över, vad Hitler åsyftade med sina ord, men håller man Tysklands målmedvetna strävan att politiskt som ekonomiskt genomsyra Balkanstaterna i minnet, var vinken tydlig nog för Ungern och andra stater.

Horthys utbyte av Darányi mot nationalbankens förste president, von Imredy, föreföll många utanför Ungern ganska meningslös. Även den nye mannen nödgas ju bygga sin parlamentariska makt på det nationella samlingspartiet, som har majoriteten i parlamentet. Men för kännaren av landets inre politik var statsministerskiftet efter »Anschluss» ingen sensation. Ingen vågar bestrida Darányis stora förtjänster om sitt lands utveckling. Men de storpolitiska händelserna utanför Ungern flögo honom förbi i ett tempo, där han ej orkade med. Han saknade även den förbehållslösa energien, då det gällde utrikespolitiska mål och vinningar. Litande till försoningspolitik och utjämning lät han sig drivas av händelserna, där han i stället bort driva dessa. Den synliga orsaken till hans avgång blev det kompakta motstånd, som det konservativ-liberala partiet satte mot hans judelagar med dess numerus clausus, d. v. s. begränsning av judarnas verksamhetssfär till att motsvara dess andel av Budapests folkmängd. De judiska finansmännen i London och Paris gjorde allvarliga föreställningar i Budapest mot judelagarna och stöttade ovannämnda partis krav, men deras intervention fick i verkligheten ingen påtaglig verkan utanför personpolitiken. Och dock framträdde

här en djup intimitet mellan det ungerska parlamentets senat, de verkliga magyarerna, som de kalla sig, d. v. s. adeln och hovaristokratien, och det utländska kapitalet i landet. Adeln, de övre tiotusen rika, förskräcktes för den förestående jordreformen, som ej längre kan uppskjutas, om man överhuvud vill se ett resultat av den beslutade 5-årsplanen. Bägge dessa maktgrupper tyckte, att den radikala nationalismen i Ungern gjorde för snabba steg mot en verklig »folkgemenskap» och en jämnare fördelning av livets utkomstmöjligheter. De trodde sig om att hejda denna genom att fälla Darányi. Men ytterst betingades regimväxlingen av de utrikespolitiska intressen, som »Anschluss» aktualiserat.

Placeringen av Imredy på statsministerposten har i själva verket inneburit, att både adelspartiets och det judiska kapitalets mål oförhappandes förts åt sidan. Ty Imredys politik betyder en skärpning av de nationella strävandena i landet, så säkert som hela regeringens strävan går ut på att genomföra den proklamerade 5-årsplanen. Imredy är inte blott statsminister utan också finansminister, och hans fullmakter innefatta full finansdiktatur. På detta sätt har han möjlighet att spela rollen av »den starke mannen» inom den inre politiken, där för tillfället det ekonomiska är det viktigaste. I övrigt har nya regeringen som krigsminister fått en otroligt folkpopulär officer, generalen von Ratz, närmast att likna vid general Epp i München; den ungerska arméns upprustning är till stor del von Ratz' personliga verk. Nämnas vidare, att den nya regeringen upptar en man som greve Teleki, hjälten i den nationella armén när Bela Kun störtades, torde säker borgen finnas för en kurs efter tidens signaler.

Imredyregeringen har bl. a. att genomföra judelagarna, som efter de häftigaste strider antagits före tillträdet, samt att raskt fullfölja reformarbetet på såväl det sociala som finanspolitiska området. Det kan nämnas, att den även och framförallt vill omgestalta sällskapslivet i landet. Det gäller de i Ungern nästan himmelshöga klassskrankorna, enbart det ett jättepprojekt, om man känner den magyarska klasshögfärden. Sammansättningen av den nya regeringen förberedar en nya aera, ett systemskifte från ovan till nedan. Måhända skall man nu få folket i gemen att sluta upp kring de stera nationella planerna, vilka alla gå i riktning mot att rycka loss de sista länkarna i den kedja, som Trianonfreden slog runt Ungern. En återgång till det som var är icke tänkbar. Den enda väl ännu svävande frågan är, huruvida omgestaltningen skall försiggå i språng eller under parollen »skynda långsamt». Den frågan är till sist beroende av de utomungerska händelserna och det sätt, på vilket dessa utveckla sig, främst då i Tjeckoslovakiet.

Levnadsstandarden i Ungern står ännu på en fruktansvärt låg nivå inom de arbetande skikten. Den vill man nu med alla medel försöka höja. De ungerska arbetarna torde tillhöra de uslast betalda i hela världen. De ha ofta blott ungefär pr dag vad en svensk fabriksarbetare har pr timma. Sämst ställda äro småbrukarna och lantarbetarna.

Man får icke vara blind för den väldiga vind, pilkorspartiet fått i sina segel i och med »Anschluss». En fraternisering pågår redan mellan detta och de i fadersskötet upptagna tyska bönderna vid tysk-ungerska gränsen. »Kraft-durch-Freude»-bussarna, som korsa den ungerska pusan och genom att blott dyka upp visa de möjligheter som den tyska bonde- och arbetarklassen fått genom att anamma nationalsocialismens världsåskådning, det är agitation som tar. Den nya regeringen har närmat sig de inhemska nationalsocialistiska krafterna; genom att göra pilkorspartiets krav till förmån för arbetarna och småbönderna till sina vill den taga vinden ur seglen för pilkorsrörelsen.

Under krisåren på 1930-talet drabbades den ungerska jordbruks-exporten av ett katastrofalt slag, och kapitalbristen har givetvis skärpt svårigheterna. Landets välstånd har dock märkbart förbättrats under de senaste åren, exporten har stegrats, i synnerhet sedan Tyskland rest sig, och Tyskland tar i dag som är emot 42 % av den samlade ungerska exporten. Läger man härtill att Italien tar 15 %, är det lätt att räkna ut den ställning Ungern har att intaga till dessa två länder. Landets finansiella upprykning skall främst gottskrivas den nuvarande statsministern, som länge varit nationalbankens förste president och dikterat de många valutarestriktionerna och åtstramningarna.

Tas sikte på den ungerska utrikespolitiken, har denna aldrig avvikit från parollen: Nem, nem soha! (Nej, nej, aldrig!) I Budapest finns som bekant en stor trädgård, där levande blommor planterats till denna protest mot Trianonfredens stora landavträdelser. Även om ungrarna icke helt vågat tro på att återfå alla de landområden, som en gång sletos bort, så hoppas de dock att åter kunna samla de flesta ungrare, som nu få leva minoritetsfolkens förbittrade liv under rumäner och tjecker. Skall det lyckas männe?

I många år var Mussolini den ende storpolitiker, som — moraliskt — understödde ungrarnas dröm. De s. k. Romprotokollen, genom vilka Italien fick en förmånsställning i Ungern, existera än i dag, men deras praktiska betydelse försvagades i samma mån som Tyskland återtog sin världsstatsmakt. När de italienska trupperna förblevo orörliga bakom gränsen vid tyskarnas intåg i Österrike, var det ej att undra på att de ungerska sympatierna övergingo till tyskarna, som väl måhända icke ge några löften, men i gengäld hålla vad de lova. Det var Gömbös som först började tyskorienteringen, och den har konsekvent följts av hans efterföljare.

Likväl får man ej tro, att den ungerska mentaliteten är vunnen för fullständig uppslutning på tysk sida. Till ett sådant steg är man allt för stolt. Avsikten är att under alla förhållanden föra en så självständig politik som förhållandena det medgiva. Att man i Ungern på alla vis faller undan för de tyska minoritetskraven får ej tas för annat än vad det är: klok politik i nuet. För den i Ungern levande tyska minoriteten, som knappt utgör 6 % av landets hela befolkning, har »Anschluss» skänkt ett andrum. Den annars brutala

magyariseringen, som ej lämnar den tjeckiska efter sig, har måst upphöra för tillfället. Sålunda ha tyskar, som hållits häktade och dömts, exempelvis för det de åthutad eller anmält sådana magyariska lärare i skolorna, som slagit tyska barn blott emedan dessa vågat säga sig vara av tysk nationalitet, utan vidare frigivits. Nu stryka magyarerna på detta sätt ett streck över vad som varit, åtminstone för tillfället.

Hur pass långt Ungern givit sig i tyskt våld, undandrager sig en utomstående bedömning. Troligen är samarbetet ganska intimt, om man får tro vad den ungerske utrikesministern yttrade för kort tid sedan i riksdagen. Av hans yttranden framgick, att Ungern mycket väl haft »Anschluss» på känn och på ett tidigt stadium inrättat sig därefter. Efter fullbordat faktum ha ungrarna anpassat sig, i det de sammankopplat sin beredvillighet att stödja den stortyska penetreringen av Balkan mot att Tyskland svarar för den kinkigaste delen av det ungerska upprustningsproblemet, d. v. s. ger lång kredit för vapen och ammunition. Ty först då den ungerska armén blivit krigsduglig, kan man sätta kraft bakom kraven på en gränsreglering mot Rumänien och Tjeckoslovakiet. Den ungerska upprustningen är redan beslutad. De stora penninglån, man nu upptager, skola i främsta rummet gå till armén. På den skola 1,000 milj. pengö omedelbart offras och 40 % av denna summa skall upplånas.

Det politiska spelets gång i såväl Rumänien som Tjeckoslovakiet ger vid handen, att man där förbereder sig på det värsta, d. v. s. en gränsreglering. Vad som sker i Tjeckoslovakiet är för väl känt för att behöva beröras. Magyarernas läge där har ljusnat. Något dunklare ligger problemet till i Rumänien. Goga var Tysklands man, men med utplånandet av järngardet har Carol tillfälligt förstört »Nährboden» för en tysk finansspekulation i Rumänien. För att behålla sina gränser synes Rumänien ej tveka att ge det engelska kapitalet alla chanser till att sätta sig fast både i oljedistriktet och i malmfyndsorterna i Banatet. Dessa möjligheter skulle tysk finansmakt också kunnat få, på villkor att Hitler utställt en viss garanti för gränsernas »evighet». Men denna garanti ville Hitler ej ge. De rumänska trevarna i Londons City, i slutet av juni, voro icke annat än ett försök att korsa de planer, som Tyskland håller på att utbygga och vilka sträcka sig nedåt Donau ända till Svarta havet. Det sista land som ger sig godvilligt under denna strävan är Rumänien, och därför har den engelska finanspolitiken ett lätt spel, då det gäller Rumänien, liksom Tyskland har samma lätta chans ifråga om Ungern.

Gunnar Falck.

Under bankens garanti förvaltar

Notariatavdelningen

värdepapper och verkställer boutredningar.

INTECKNINGSBANKEN

Stockholms Intecknings Garanti Aktiebolag

Postadr.: STOCKHOLM 16. Telefon: "INTECKNINGSBANKEN"

Telegr.-adr.: SIGAB, Stockholm

Centralt mitt emot Centralen

Sedan 60 år tillbaka har AB. CENTRAL-TRYCKERIET i Stockholm befunnit sig i centrum av svenskt näringsliv vid varje tillfälle, då kvalitetstryck efterfrågats: boktryck, litografi, offset, ståltryck, ljustryck etc. Adressen är "mitt emot centralen", Vasagatan 16, tel. namnanrop

CENTRALTRYCKERIET